

הארץ", ומשמע: ארץ ולא ירדן.⁽⁶⁾

ומקשינן: בשלמא לרבי חייא בר אבא — שהירדן מפסיק משום שנאמר בו גבול — היינו דקתני במשנתנו נהר הירדן ולא שאר נהרות —

אלא לרבי אמי — שהירדן מפסיק משום שנהר הוא ולא ניתן לעבור מעבר זה לעבר זה — ליתנינהו במשנתנו לכולהו נהרות. כלומר, ישנה התנא: כל הנהרות מפסיקין, ולמה נקט התנא נהר הירדן בדוקא?!

ולרבי חייא בר אבא נמי — שהירדן מפסיק משום שנאמר בו גבול — יש להקשות: לימא דמשנתנו כתנאי היא?⁽⁷⁾

דתנאי: כתיב [במדבר לה (8) ין]: "כי אתם עוברים את הירדן ארצה [לארץ] כנען", ולמדנו: ארצה הוא דחשיב ארץ כנען, ולא הירדן עצמו ארץ כנען —⁽⁹⁾

דברי רבי יהודה בן בתירה.

רבי שמעון בן יוחי אומר:

הרי הוא אומר [במדבר לד טו]: "מעבר לירדן ירחו קרמה מזרחח", הקישו הכתוב לירחו, כדי ללמד: מה ירחו הוא ארץ כנען, אף ירדן הוא ארץ כנען.

הרי שנחלקו תנאים בירדן אם הוא חשוב

המלח, זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב", ואם כן, כלל הכתוב את הירדן בפירושו.

6. יש לעיין: א. למה לן למדרש קראי, והרי עבר הירדן אינו בכלל הארץ שפורטו גבולותיה באותה פרשה.

ב. כיוון שהתורה אמרה "זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב" ולא הכניסה בכלל הארץ את עבר הירדן, אם כן, ממילא הווי לכל הפחות כשני אבטילאות שאין מצטרפין זה עם זה, ולמה לן הכתוב "והירדן יגבול".

ג. למה לן מקרא מדברי קבלה "והירדן יגבול", והרי הכתוב אומר באותה פרשה: "וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים המלח".

7. נכתב על פי גירסת ה"ח. אבל המהרש"א שגרס כפי גירסתנו: "קשיא", ולא כה"ח שהעתיק תיבת "קשיא" לאחר הקושיא ד"נימא כתנאי", מחק מן הגמרא תיבת "נימא", אלא גרסינן "כתנאי", והוא בלשון נחותא. ומשום דאם גרסינן "נימא כתנאי" אין בגמרא תירוץ על קושיא זו, וגם לא "קשיא".

8. כך צריך לציין, ולא כפי שצויין בתורה אור.

9. בפשטות משמע מכאן, דמה דאמרינן "הכתוב עשאו גבול בפני עצמו" היינו שאינו מארץ ישראל. [ולפי זה לכאורה, לדעת רבי מאיר ורבי יהודה בן בתירה אין נוהגות בירדן מצוות התלויות בארץ]. וראה בהגהות מצפה איתן שנקט כן, וביאר: עיקר פלוגתא זו לא איירי לענין הפסק מעשר, דהא קרא ד"כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען. והקרייתם לכם ערים, ערי מקלט תהיינה לכם", לאו בהכי כתיב, אלא גבי ערי מקלט. ונראה, דהתם נפקא מינה בפלוגתא זו לענין מדידת הארץ דבעינן שילוש גבול הארץ, כדכתיב [גבי ערי מקלט] "ושלשת את גבול ארצך", והשתא נפקא מינה אי הירדן הוי ארץ ישראל והוה גם כן בכלל המדידה ושילוש, או לא. [דבריו צ"ב, שהרי הירדן הולך לאורכה של ארץ והשילוש אף הוא לאורכו של ארץ ישראל, ומה איכפת לן אם הירדן מכלל הארץ או לא. ומיהו מדויק לפי דבריו, מה שנקטה הברייתא את הפסוק המאוחר, ולא פסוק מוקדם